

ОСНОВНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЮВЕНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ»

Лакатош Н. Й.,
*аспірантка кафедри конституційного
права та порівняльного правознавства
Ужгородського національного університету*

Виникнення ювенальної юстиції із спеціальним правовим статусом є релятивним та новим явищем. Даний процес проходив численні етапи та моменти, від регламентації процесуальних явищ до створення відповідних правових інститутів, де одним із головних є суд у справах неповнолітніх. Потреба захисту прав дітей, а також виокремлення даного інституту вже є причиною звернення до дослідження даної теми. Так, аналізуючи наукові публікації та наявні на сьогоднішній час правові акти по темі ювенальної юстиції у пострадянському науковому середовищі, дозволяє виокремити два основні підходи у визначенні дефініції – вузьке та широке тлумачення.

Перше направлення у вивченні даного питання у свій час було розроблено Е.Б. Мельніковою, доктором юридичних наук, професором Інституту Держави та права Російської академії наук в рамках федеральної президентської програми реалізації судової реформи. Як одна із основних захисників ідеї системи ювенального правосуддя використовує вузьке тлумачення, але при цьому пропонує соціальну насиченість процесу – широке використання неюридичних спеціальних знань у кримінальному процесі у справах неповнолітніх, максимальну індивідуалізацію судового процесу, - але допоміжні органи, як вище вже згадувалось, не включені в систему ювенальної юстиції [1, с.66].

До цієї думки схиляється і В.Ткачев, який досліджує «ювенальну юстицію» саме як особливу судову систему, центральною ланкою якої

є спеціалізований суд, який тісно співпрацює із соціальними службами як під час розгляду справи так і після винесення судового вироку. А також Н.І.Федотова, яка вважає за необхідне становлення єдиної цілісної системи ювенальної юстиції, включаючи у себе адміністративний суд для підлітків до 13 років, кримінальний суд для неповнолітніх, ювенальну адміністративну колегію, а також ювенальну прокуратуру та адвокатуру [2, с.21].

Таким чином автори першого підходу аргументують свої твердження в силу дії ст.10 Конституції про поділ влади, адже відносини судової влади із іншими органами, установами та організаціями щодо профілактики та попередження злочинності визначаються на інших, а саме паритетних умовах, які визначаються чинним законодавством.

За другою концепцією автори звертаються до широкого тлумачення поняття «ювенальної юстиції». Так на думку В.Д. Єрмакова, «ювенальна юстиція» розглядається як сукупність правових механізмів, медико-соціальних норм, психолого-педагогічних та реабілітаційних, а також інших процедур та програм, які призначені для забезпечення найбільш повного захисту прав, свобод та законних інтересів неповнолітніх, а також осіб, відповідальних за їх виховання, що реалізовується системою державних та недержавних органів, установ та організацій [3].

Вчені Е.Л. Воронова та Л.М. Карнозова у своїх дослідженнях подібно М.А. Овечкіну [4] поряд із судом, прокуратурою та адвокатурою виділяють соціальні служби, громадські організації та іншу непов'язану із судом реабілітаційну інфраструктуру, які об'єднані навколо спеціалізованого суду по справам неповнолітніх [5, с.17-18].

Але аналізуючи широкий підхід до тлумачення поняття «ювенальної юстиції» вдалу характеристику надав Г.И. Забрянський, який зазначив, що саме принцип функціональної диференціації та функціональної конкуренції дозволяє виокремити такі структурні підрозділи як ювенальне слідство, ювенальний суд, ювенальну прокуратуру, ювенальну адвокатуру, та інфраструктуру по забезпеченню всіх інститутів і реалізації їх рішень [6].

Дане твердження наводить на думки, про необхідність подальшого вдосконалення законодавства, направленого на чітку диференціацію функцій даних органів та їх координацію між собою за для попередження зайвого дублювання їх діяльності, або ж розбіжностей у роботі. Така диференціація має бути закріплена в єдиному нормативно-правовому акті, а саме в ювенальному кодексі, що безумовно має бути позитивною подією у розбудові вітчизняної системи «ювенальної юстиції».

Основними ключовими питаннями у визначенні поняття «ювенальної юстиції» є: а) ступінь, відповідно до якого «ювенальна юстиція» становить собою систему, так званий структурний ідентифікатор; б) правова основа, тобто законодавство, яким регулюється дана сфера правовідносин, зміст повноважень індивідів та засобів впливу тощо; в) соціальна основа, яка включає питання про розширення сфер знань, підвищення кваліфікації, залучення профілактичної та реабілітаційної інфраструктури, використання спеціальних знань.

Отож автор, після проведеного аналізу зазначає, що розширення системи «ювенальної юстиції» здійснюється виключно на основі принципу функціональної диференціації та функціональної конкуренції; та широке використання «ювенальних технологій» передбачає не зміну повноважень органів та їх представників, але саме розширення їх знань – та все це здійснюване на основі мультидисциплінарної професійної кооперації. Тому саме завдяки такому симбіозу правових та соціальних основ, а точніше їх постійній взаємодії, забезпечується механізм захисту прав дитини [7, с.104].

При цьому відмічається, що ювенальний суд – безумовно центральна ланка ювенальної юстиції, але недостатня. Для ефективної роботи необхідна створення цілісної системи, на основі вище зазначених принципів та становиться очевидним необхідність законодавчого закріплення поняття та потреба у розробці ювенального кодексу.

Таким чином автор пропонує наступне визначення дефініції. Ювенальна юстиція - це особлива форма реалізації судової влади, яка здійснюється на основі міжнародного та національного законодавства, характеризується специфічними принципами, особливою організацією системи спеціалізованих судових органів на основі професійної мультидисциплінарної кооперації із допоміжними органами ювенального профілю, та направлена на захист прав та законних інтересів неповнолітнього.

Література:

1. Козьявин А.А. Понятие и система органов ювенальной юстиции / А.А.Козьявин, В.М. Белоусова // Известия Юго-Западного государственного университета. Серия История и право. – 2-15. - №2(15). – С.65-71.
2. Архипова Н.О. О ювенальной юстиции / Н.О.Архипова // Вестник науки ТГУ. - №3(3). – 2010. – С.21-22.
3. Ермаков В. Д. Федеральный закон «Основы законодательства о ювенальной юстиции Российской Федерации»: авторский проект.

- / В.Д. Ермаков– М.: Институт международного права и экономики им. А. С. Грибоедова, 1999. – 132 с.
4. Овечкин М.А. Конституционно-правовой статус специализированных судов общей юрисдикции в Российской Федерации: дис. ... канд. юрид наук. – Саратов, 2006. С. 74.
 5. Карнозова Л. М. Ювенальная юстиция в России, какой ей быть? / Л.М. Карнозова// Юридический консультант. – 2005. – № 5. – С. 17–24.
 6. Забрянский Г.И. Несовершеннолетие: преступность и противодействие (тезисы) /Г.И.Забрянский // Вопросы ювенальной юстиции. 2006. № 4. –С 25.
 7. Липов С.А. Ювенальная юстиция в России: основные понятия, прошлое и настоящее / С.А. Липов, А.М. Рабец // Ученые записки. – 2010. - №4. – С.103-106.